

Tijdschrift voor Numismatiek

EUROPEES GENOOTSCHAP VOOR MUNT- & PENNINGKUNDE

VOL. XXVII

Tweemaandelijks tijdschrift

Nr. 3 1977

Redaktie : VAN KEYMEULEN André

Jules Lootenslaan 33
9620 ZOTTEGEM

Thesaurie, publiciteit, verzending : LE MAIRE Pierre

De Broquevillelaan 53, bus 12
1200 BRUSSEL

Bijdrage : Beschermend lid : 500 fr.

Lid : 300 fr. — Buitenland : 350 fr. te storten

op P.C.R. nr. 000-0846038-04 van het E.G.M.P. te Brussel of
via de afdelingen.

Op 8 juni jl. overleed op 52-jarige leeftijd MARCEL THIRION, eerste technicus der vorsing bij het Penningkabinet van de Koninklijke Bibliotheek te Brussel en een van de eerste leden van het Europees Genootschap en tevens medestichter van de « Cercle d'études numismatiques ».

Op jeugdige leeftijd begonnen als muntverzamelaar, wist hij zich dank zij zijn liefde voor de numismatiek, zijn niet te stuiten zucht naar kennis, zijn kritische zin, zijn streven naar perfectie en door zelfstudie al spoedig op te werken tot een gereputeerd numismaat die zowel in binnen- als buitenland de achting en de waardering genoot die hij ruimschoots verdiende.

Marcel was een geboren numismaat en hoewel de Keltische en Romeinse munten zijn voorkeur genoten, was geen enkele tak van de numismatiek hem vreemd, getuige zijn talrijke publikaties over de meest uiteenlopende nu-

mismatische onderwerpen waarvan wij bijzonder aanstippen « *Les trésors monétaires gaulois et romains trouvés en Belgique* » en « *De muntschat van Liberchies* ».

Wij hebben de eer en het voorrecht gehad jarenlang met hem te mogen samenwerken. Niet alleen als numismaat maar ook als mens was hij voor ons een voorbeeld en een leermeester op wie wij steeds konden rekenen en op wiens hulp en dienstvaardigheid wij steeds een beroep mochten doen. Zijn passie voor de numismatiek werkte aanstekelijk en ontelbaar zijn de verzamelaars die van zijn rijke ervaring en kennis mochten meegenieten en die thans zijn heengaan als een niet te vullen leemte zullen ervaren. Wij verliezen in hem niet alleen een sterke persoonlijkheid, een gediensig en achtbaar medewerker maar vooral een echte vriend, wat in onze huidige maatschappij een grote zeldzaamheid aan het worden is.

Zijn nagedachtenis zal in ons steeds levendig blijven!

In naam van het E.G.M.P. en in onze persoonlijke naam bieden wij Mevrouw Marcel Thirion en familie onze oprechte gevoelens van medeleven aan.

André VAN KEYMEULEN

DE EVOLUTIE VAN DE MEDAILLE ALS ERE- EN/OF VERDIENSTTEKEN

In de volksmond is een medaille dikwijls synoniem met een ereteken en het is natuurlijk wel zo dat er tussen beide een zekere analogie bestaat : medailles zijn vaak eretekens en als eretekens worden dikwijls medailles aangewend, al dan niet draagbaar. We mogen aannemen dat met de opkomst van de kunstmedaille in de late middeleeuwen ook

de medaille als ereteken, of toch minstens als draagteken geboren werd. De iconografie toont dit aan vanaf de Renaissance. We moeten hier echter onmiddellijk duidelijk stellen dat alle gedragen medailles natuurlijk geen eretekens voorstellen. Meestal betreft het een gewoon sieraad of in het gunstigste geval een geschenk van persoon tot persoon, wat in bepaalde gevallen voor de verkrijger wel een zekere eer kan betekend hebben ; de sociale positie van de schenker was hierbij van primordiaal belang. Met deze enkele woorden hebben we dan ook in feite reeds het ontstaan van de medaille als ereteken duidelijk gemaakt : het betreft een geschenk, een praktijk die haar ontstaan kende in onheuglijke tijden toen er helemaal nog geen spraak kon zijn van medailles. Verdiensten werden immers steeds materieel beloond (geldelijk, verheffing in de adelstand) omdat de officiële uiterlijke eer (opneming in een ridderorde) een klasse-eer was, voorbehouden aan de adel en met verdiensten als dusdanig weinig of niets te maken had.

Halsketens waren, als zuiver sieraad, zeer in trek in de 15de eeuw doch het lijdt geen twijfel dat sommige ervan geschonken werden aan onderhorigen, vazallen of gewoon aan vrienden van heersers. Het is moeilijk een lijn te trekken tussen dit soort giften en werkelijke ridderorden. In de 14de eeuw reeds bloeide menige ridderorde met groot succes, ook al verdween van sommige na korte tijd elk spoor. Omzeggens elke prins stichtte er een, al was het maar om de anderen en machtigeren niet alleen te imiteren maar nog meer om te imponeren en beter hun respectievelijke krachten rond zich te bundelen. Het is de ontstaansperiode van de Orde van de Kouseband, de Orde van het Gulden Vlies, de Orde van Maria-Boodschap, de Orde van het Stekelvarken, de Orde van de Wassende Maan, de Orde van de Ster, de Orde van de Brembloem en andere meer. Het was de tijd van het « uiterlijk » ridderschap en de ridders konden zich tooien met de halsketens van hun orde en zich laten begapen en bewonderen door het « gemeen » dat er niet moest op hopen ooit zulke sieraden te kunnen dragen.

Vaak worden er gouden en zilveren laat-middeleeuwse en renaissancemunten gevonden waarvan de rand doorboord werd teneinde

ze draagbaar te maken. We mogen aannemen dat deze stukken niet steeds als louter sieraad gedragen werden maar dat een groot gedeelte ervan deel uitmaakte van een « douceur », zijnde een geldelijke vergoeding voor geleden lichamelijke schade opgelopen in de strijd. Voor de meeste begiftigden betekenden deze douceurs de eerste en vaak de enige belangrijke gift die zij ooit ontvingen, een gift die bovendien van de prins kwam en een bewijs daarstelde van de dienst aan deze. Een logische gevolgtrekking is, dat somme begunstigten hun douceur, of een gedeelte ervan, aan iedereen wilden tonen als een teken van een zekere verbondenheid met de schenker of doodeenvoudig om zichzelf te onderscheiden van anderen. De eenvoudigste wijze om iets aan iedereen te tonen is wel het te dragen, dit in navolging van de insignes der ridderorden gedragen door de edelen. Het vermoeden is derhalve zeer sterk dat dit privé-initiatief de onmiddellijke aanleiding was tot het ontstaan van de werkelijke ere-, verdienst- of herinneringsmedailles, dus de medailles uitsluitend voor dat doel aangemaakt. Het streven naar erkenning en beloning is overal en onder alle omstandigheden een machtige drijfveer geweest voor de activiteiten van de mens, zeer dikwijls zelfs zijn enige reden en het lijdt geen twijfel of de machthebbers kwamen al vroeg tot de konklusie dat de eenvoudigste manier om iemand eer te bewijzen of zijn verdiensten te huldigen erin bestaat zijn ijdelheid te strelen. Tot op heden wordt dit procédé met succes toegepast en met een zowel stoffelijk als moreel voordeel: een relatief geringe financiële last (in België is dit slechts een papieren last) bindt de verermerkte sterker aan de schenker. Het schenken van een medaille kon op hetzelfde plan geplaatst worden als het verlenen van adelbrieven, eertijds zeer vaak toegepast na een belangrijke militaire overwinning.

Als oudste werkelijke cremedailles worden algemeen beschouwd de verschillende varianten van de Franse medaille ter herinnering aan de veldtochten van 1451 en 1453 waarbij de Engelsen definitief van de Franse bodem verdreven werden, en geslagen op last van koning Karel VII. Alhoewel deze medailles niet als draagteken werden vervaardigd (de geestesgesteldheid van de middeleeuwen was nog weinig bevattelijk voor wereldlijke beloningen) en een ophanginrichting dus ontbreekt, is het duidelijk dat vele werkelijk gedragen werden en wel op de primitiefste manier, namelijk op de kledij genaaid. Deze primitieve manier heeft zich echter in sommige gevallen tot in de 20ste eeuw kunnen handhaven. Vernoemen wij slechts de veteranenschilden van Oostenrijk, vermoedelijk in voege gebracht door Jozef II, de eregranaten van de eerste Franse republiek, de veteranenschilden van Modena gesticht in 1827, en, nog dichterbij ons, de armschilden van het IIIde Rijk tijdens de tweede wereldoorlog.

Deze eerste cremedailles waren nog volledig opgevat in de stijl van de toenmalige munten. Immers, de werkelijke medaillekunst ontstond pas rond 1450 en bereikte, niettegenstaande het grote onmiddellijke

succes in Italië, het land van oorsprong, eerder laat en sporadisch onze streken. Bovendien bleef zij aanvankelijk beperkt tot een vrije kunstuiting beoefend door veelal gelegenheidsmedailleurs. Het is slechts in 1502 dat in Frankrijk de eerste « présent »-medaille met portret van de koning wordtesignaleerd. Deze medaille, naar Italiaanse stijl, is ons slechts bekend door de ordonnances die een aanmaak van 500 stuks vermelden, doch waarvan er ons geen bekend zijn gebleven. We kunnen rustig stellen dat de bakermat van de geschenkmedaille (laten we ze voorlopig zo noemen) in Frankrijk lag vermits alle gelijkaardige niet-Franse medailles van latere datum zijn. De praktijk van de geschenkmedaille werd elders ofwel overgenomen, ofwel ontstond ze gelijktijdig zonder enig verband. In 1885 publiceerde Maze-Seuzier in zijn *Livre des collectionneurs* een imposante lijst van medailles geschenken door Lodewijk XIV en Lodewijk XV van 1677 tot 1760 aan diverse Franse en buitenlandse personaliteiten, met of zonder reden. Door Lodewijk XVI werden dergelijke geschenken niet meer gegeven, t.t.z. dat er in de archieven geen spoor van is. Deze medaille, door de Franse koningen lukraak weggeschenken kunnen we bezwaarlijk als eretekens bestempelen en het was slechts in 1693 dat Lodewijk XIV, op aanraden van zijn zeevaartminister Pontchartrain, een werkelijke eremedaille invoerde, de « Médaille des Pilotes », gegraveerd door T. Bernard. Deze zeer mooie medaille van 72 mm was echter weinig geschikt om gedragen te worden en de verlening ervan overleefde haar stichter nauwelijks. Niet draagbare (maar wel gedragen) reddingsmedailles werden slechts ingevoerd op het einde van de regering van Lodewijk XVI en bestaan, zij het in gewijzigde vorm, nu nog. De grote Franse revolutie met de koninklijke stichtingen en de eerste Republiek voerde een eigen systeem van beloningen in: eresabels, eregeweren, tot eretrompetten en -trommelstokken toe, doch zeer weinig medailles: de medaille voor de bestormers van de Bastille en de medaille van de stad Parijs voor de veiligstelling van de stadsschat. Er waren natuurlijk nog andere medailles doch deze kunnen we beschouwen als louter souvenirs. Napoleon I die het Franse openbare leven terug in rechte banen leidde had blijkbaar geen behoefte aan draagbare eremedailles. Op het einde van zijn « levenslang consulaat » stichtte hij in 1802 het Erelegioen dat werkelijk in alle behoeften voorzorg voor de ganse duur van zijn bewind, wat echter niet het geval was met zijn broers en zwagers die wel officiële eren dapperheidsmedailles stichtten in hun respektievelijke koninkrijken. Ook tijdens de Restauratie waren eremedailles eerder sporadisch en veelal van private oorsprong. De medaille van Gent, werk van Trébuchet en geslagen tijdens het exiel van Lodewijk XVIII was een gelegenheidsmedaille evenals de medaille voor het beleg van Lyon en kunnen bezwaarlijk beschouwd worden als deel uitmakend van een systeem van beloningsmedailles. Wel verschijnen onder Lodewijk XVIII de eerste teksten die de medailles voor daden van

moed en toewijding officieel maakten. Deze medailles bleven tot aan de derde Republiek de enige burgerlijke draagbare onderscheidingen. De Juli-monarchie van de Orléans schafte totaal en zonder respijt alle Bourbon-orde die tijdens de Restauratie terug in ere hersteld waren af. Slechts het Erelegioen (met de zoveelste wijziging van de insignes) en de reddersmedailles bleven behouden. Koning Lodewijk-Philips stichtte ook het Juli-Kruis en de Juli-Medaille, beide eretekens met beperkt verleningsbereik.

Het was Napoleon III, toen nog Prince-président, die in 1852 de grondslag legde van het Franse eretekenwezen met de stichting van de Militaire Medaille, een combinatie van juweel en medaille en ontworpen door Barre, en wat Napoleon I niet deed voor zijn campagnes deed nu zijn neef in zijn plaats: hij verleende aan allen die in de Grande Armée hadden gediend, zo Fransen als buitenlanders, de Medaille van Sint-Helena, eveneens gekreëerd door Barre en wegens haar bijzondere kleur « la médaille en chocolat » genoemd. Alléén reeds in België waren er meer dan 14.000 gegadigden maar de Duitsers, die normaal op één ereteken niet kijken, weigerden haar systematisch. Geen der Duitse vorsten scheen trouwens geneigd te zijn zijn onderdanen het dragen ervan toe te staan en de herinnering aan hun vroegere slaafse medewerking met de veroveraar schijnt hier wel een rol gespeeld te hebben. Om echter gelijke tred te houden met andere monarchen, wier medailles de borst van Franse militairen sierden (bijvoorbeeld de Britse of de Sardijnische Krim-medaille) stichtte Napoleon III in 1859 de Médaille d'Italie, in 1861 de Médaille de Chine en in 1863 de Médaille du Mexique bestemd voor de hulp-troepen van keizer Maximiliaan waarbij ook de Belgische vrijwilligers van het regiment « Impératrice Charlotte ». De medailletraditie in Frankrijk was alzo gestart en vanaf dan werden specifieke medailles uitgereikt voor elke belangrijke campagne. Op burgerlijk gebied was het slechts de derde Republiek die de reddingsmedailles aanvulde met eremedailles te verlenen voor activiteiten op alle gebieden van het sociaal leven.

In Rusland werden vanaf de 15de eeuw gouden, zilveren en bronzen munten van alle denominaties (ugorska, denga, kopeck, novgorodka) gewoon gebruikt als beloning voor militaire verdiensten, of beter gezegd « diensten », want Rusland was het eerste land waar ALLE deelnemers aan een veldslag of een campagne een herinneringsmunt ontvingen. De waarde van deze munt was absoluut niet in verhouding met de mogelijke werkelijke verdiensten, maar wel met de rang van de begunstigde. Wanneer bijvoorbeeld de « boyarin » of commandant een goudmunt kreeg met een waarde van vier ugorski (= 4 dukaten = 1 portugaleser) dan kreeg de gewone man slechts een denga, een miniskuuil zilveren muntje van 7 à 9 mm doormeter. Veel van deze munten en muntjes worden doorboord aangetroffen wat er eens te meer op wijst dat ze ook gedragen werden. Het geheel van deze

beloningsmunten werd « zolotoy » genaamd naar het Russisch voor goud. De naam werd overdrachtelijk gegeven ook aan de verguld zilveren Russische munten waarmee later, tot aan de munthervorming van Peter de Grote in 1700 de krijgslieden van lagere rang werden beloond. Daar iedereen voor verlening in aanmerking kwam werden er natuurlijk massa's uitgereikt. Zo wordt er in 1654 een massale verlening van 60.000 zolotoy gemeld in het leger van de Ukrainse leider Bogdan Khmelnitzky (1595-1657). Peter de Grote was de eerste die bijzondere medailles liet aanmaken, gouden en zilveren van verschillend gewicht voor officieren, onderofficieren en manschappen. Zo ontstonden de herinneringsmedailles voor de inneming van Kalish (Polen) 1706, voor de slag van Poltawa 1709 tegen Karel XII, voor de zeeslag bij Gangö-Ude in 1714, voor de slag bij de Aland-eilanden in 1720, voor de slag bij Künersdorf in 1759 en voor praktisch elke belangrijke campagne van de tsaren tot aan de revolutie. De algemene voorwaarden en het systeem van verlening bleven nochtans dezelfde. Zo werd bijvoorbeeld de medaille voor Kalish in 1706 verleend in goud met briljanten aan generaals, in goud aan officieren en in zilver aan manschappen. Bovendien waren de medailles voor de manschappen uitgereikt zonder ring, dus niet draagbaar. Ringen werden er dan op eigen initiatief aangebracht. Dit veranderde slechts na de instelling van de medaille voor dapperheid door Katharina II, op het einde van de 18de eeuw en bestemd voor algemene verlening. Het was slechts dan dat er spraak kon zijn van een geordend ereteken-systeem dat verder uitgebouwd werd met de stichting van het insigne van Sint-Anna in 1796 en het Sint-Joriskruis voor dapperheid in 1807.

Het is wel opvallend dat de eretekenhervorming ontstond tijdens het bewind van Peter de Grote en het is mogelijk dat deze zich geïnspireerd had op voorbeelden uit het door hem bereide westen en wel op de Duitse (in brede zin dan) « Gnadenpfennige ». Deze, sedert de 16de eeuw vanuit zuid-Duitsland opkomende medailles, omvatten alle in minder of meerdere mate kostbaar uitgevoerde medailles die zichtbaar aan halsketens of linten gedragen werden en die geschonken werden door vorsten of andere gezagsdragers of zelfs door burgers die de nieuwe, jonge kunstuiting, de medaille, maar al te graag benutten om hun beeltenis als een gunst te verschenken. Het onmiddellijk verband met de opkomst van de medaillekunst is duidelijk: de eerste medailles waren immers vast alle portretmedailles. Het woord « genade » is hierbij op te vatten als « bij de genade van . . . » en heeft met de strafrechterlijke betekenis van het woord natuurlijk geen verband. De vroegste « Gnadenpfennige » kunnen gesitueerd worden tijdens het bewind van de Duitse keizer Ferdinand I (1556-1564) en hun verlening geschiedde zonder enig vast patroon tot in het begin van de 18de eeuw, gegoten tot keizer Jozef I, die echter ook reeds geslagen medailles naast de gegoten verleende, en geslagen

vanaf keizer Karel VI. Onder Ferdinand II (1619-1637) zien we voor het eerst een type medaille verschijnen dat het algemeen beeld van de Gnadenmedaille voor de toekomst bepaalde: de keizerlijke regalia met een spreuk eigen aan de geportretteerde. Deze laatste bijzonderheid, overgenomen door andere personaliteiten, hield stand tot aan de regering van de Oostenrijkse keizer Ferdinand I (1830-1848). De Gnadenmedaille in de oorspronkelijke betekenis hield in 1806 op te bestaan daar zij zowel voor de Oostenrijkse erflanden als voor het Duitse Rijk gold. De onmiddellijke oorzaak was het verzaken aan de Roomse keizerwaardigheid door Franz II en het uitroepen van het erfelijk keizerrijk Oostenrijk in 1804. De « praktijk » van de Gnadenmedaille verdween natuurlijk niet. Haar functie bleef globaal dezelfde maar stilaan vond de benaming « Civil-Gnadenmedaille », later « Civil-Ehrenmedaille » ingang, in navolging van de Tapferkeitsmedaille, in 1789 gesticht met de eenvoudige benaming « militärisches Ehrenzeichen ».

Vanaf 1806 kwamen grote Civil-Ehrenmedailles in gebruik met een aan het tijdsgebeuren van 1804 aangepast opschrift en alzo ook gedateerd: AVSTRIA AD IMPERII DIGNITATEM EVECTA. De middelmatige en de kleine medailles echter droegen van dan af het opschrift IVSTITIA REGNORVM FVNDAMENTVM waar dit devies vóór 1807 LEGE ET FIDE geluid had en overgenomen was van keizer Leopold II. In geen van de drie gevallen echter geeft de medaille zelf een verklaring over haar bestemming en dit bleef zo tot keizer Ferdinand I die van de Gnadenmedaille een werkelijk volwaardig draagbaar ereteken maakte met duidelijke aanduiding van de verleningsreden. Zo verschijnen de medailles MERITIS, LITERIS ET ARTIBVS, DE ARTE MERITO, DE LITERIS MERITO. Waar tijdens de regering van Franz I alle medailles nog vrijelijk verleend werden ofwel met ofwel zonder ring, verleent Ferdinand I ze nog enkel met draagring, dus duidelijk draagbaar, behalve de medaille voor wetenschap en kunst die nooit als draagteken verleend is geworden.

maar wel gedragen werd waarvoor dan soms met sankties bedreigd werd.

Het is ons zeker niet ontgaan dat de Gnadenmedaille een specifiek neutraal karakter had alhoewel er archivalisch soms sprake is van verleningen voor « einzelne rühmliche Handlungen » wat zowel militaire als burgerlijke verdiensten kon omvatten. Dit was zeker het geval tijdens de vóór-Maria-Theresiaanse periode toen bijzondere militaire eretekens nog geen ingang hadden gevonden. Als eerste Oostenrijks militair ereteken werd lange tijd beschouwd de kleine verguld zilveren zogenaamde Beloningsmedaille voor de Hongaarse strijders in de tweede Silezische oorlog en zogezegd gesticht door keizerin Maria-Theresia (1740-1780) na de vrede van Aachen in 1748, waar ondermeer ook de pragmatieke sanktie werd erkend. Behalve de datum 1748 is er op deze medaille geen enkele aanduiding te vinden die een allusie maakt op dit zogezegd verleningsfeit. De letter R. onder de beeltenis van de keizerin werd door sommige auteurs als een aanduiding op de Hongaarse muntplaats Rosnavia aangezien terwijl ze echter slechts de naamletter van de graveur Jacques Roettiers is. Het formaat van de medaille komt trouwens meer overeen met dit van een strooi-penning terwijl Rosnavia als muntplaats ons niet bekend is. Bovendien bevinden de stempels van de medaille zich in de Munt te Brussel. Het eerste Oostenrijkse officiële ereteken voor militairen blijft o.i. nog steeds de Tapferkeitsmedaille gesticht door keizer Jozef II op 20 juli 1789 en verleend tot 1918. Op deze volgt de herinneringsmedaille voor de Limburgse vrijwilligers van 1790 en de gouden medaille voor de acht Engelse officieren die zich onderscheidten in het gevecht bij Villiers-en-Couché op 24 april 1794. Dit was één van de laatste militaire onderscheidingen die nog aan een halsketen van hetzelfde gewicht als de medaille, 40 dukaten (= 140 g), verleend werd. Het is duidelijk dat Oostenrijk een voorname plaats inneemt in het geheel van het ontstaan van een geordend systeem van belonings- en/of herinneringsmedailles. Deze plaats is ook bijzonder belangrijk op kwalitatief gebied: de Oostenrijkse Gnadenmedailles, verdienstmedailles, eremedailles, in één woord alle officiële numismatische documenten zijn het werk van vooraanstaande kunstenaars zoals Antonio Abondio, Becker, Widemann, Wermuth, Wirth, Harnisch en Tautenhayn zonder onze beroemde landgenoten Van Berckel en de Roettiers te vergeten.

In het eremedailleurijke Engeland ontwikkelde het geordend onderscheidingssysteem zich later en moeizamer dan op het kontinent. De aandacht ging in de eerste plaats naar de militaire verdiensten die evenals de burgerlijke verdiensten beloond werden met de meest verschillende medailles die aanvankelijk zuiver privé-initiatief waren en alzo zeer moeilijk te behandelen. Het officieel verlenen van herinnerings- en eremedailles aan Britten was in Groot-Brittannië uitzonderlijk om niet te zeggen ongebruikelijk vóór het einde van de

18de eeuw. We bedoelen hiermee natuurlijk niet de medailles geschonken ten persoonlijke titel maar wel deze die bijvoorbeeld zouden kunnen gegeven worden aan ALLE deelnemers van een bepaalde veldtocht, zoals de Waterloo-medaille van 1815. Ten bewijze willen we het geval citeren van de Britse gezant in Zwitserland, William Wickham, die in het jaar 1800 in Wenen medailles liet slaan voor de Zwitsers van het regiment van Roverea in Britse dienst, en hierbij angstvallig vermeed op de medaille ook maar de geringste toespeling te maken op Groot-Brittannië. In een brief van 31 juli 1800 aan Lord Grenville rechtvaardigt Wickham deze handelwijze zeggend : « ...as medals are not given to His Majesty's British troops, I durst not take upon me to have H.M.'s name or titles on any part of it... ». Deze uiterst zeldzame medaille ziet er dan ook volledig Zwitsers uit.

Het is dan ook in dit licht dat we het vervolg van onze uiteenzetting plaatsen : de absolute onzekerheid omtrent officiële verleningen, behalve voor die stukken die op naam van een begunstigde op enigerlei wijze bekend zijn. Zelfs de medailles die onmogelijk voor iets anders konden bestemd geweest zijn, zoals bijvoorbeeld de Commonwealth Navy Medals, vormen geen bewijs voor algemene verlening.

Een zeer belangrijke plaats in het tot stand komen van een Brits eretekensysteem bekleedt de Honourable East India Company wier medailles als de voorlopers van de Britse staatseretekens kunnen beschouwd worden. Immers, deze machtige handelsonderneming verleende medailles aan Britten op een ogenblik dat de staat zelf nog niets voor zijn burgers en soldaten beschikbaar had.

Als de eerste Britse eremedailles worden algemeen beschouwd de medailles geslagen ter herinnering aan de vernietiging van de Spaanse Armada op 29 juli 1588, een feit waarvoor wel een tiental verschillende medailles bekend zijn, doch waarvan er slechts twee als eretekens kunnen in aanmerking komen. Deze zijn voorzien van één, soms zelfs van vier ogen of ringen. Van koning Karel I (1625-1649) is een dekreet bekend, gedateerd 18 mei 1643 en waarin hij William Parkhurst en Thomas Bushell, waradijns van de munt, opdracht geeft om « from time to time » zilveren kentekens (badges) te slaan met zijn portret en dat van zijn zoon, prins Karel, om gedragen te worden door iedere man waarvan de commandant bevestigde dat hij voorbeeldige diensten verrichtte in een « Forlorn-hope »-afdeling, wat zoveel betekent als de eerste lijn in een aanval of gevecht. Het dekreet zegt ook dat de medailles door de begunstigten niet mochten verkocht en door anderen niet gekocht of gedragen worden. De eerste stap naar onze art. 228 en 229 van het Strafwetboek ! Werkelijke verlening van deze medailles is echter niet bewezen. De enkele exemplaren die van deze insignes bekend zijn en die uitgevoerd werden door Thomas Rawlins dragen geen enkel opschrift en zijn aan de boven- en onderzijde voorzien van een ring. Wat er ook van zij, het blijkt wel dat dit het eerste draagbaar eretecken is dat officieel

gesticht werd. Het was tevens ook de laatste stichting van Karel I die in 1649 eerst zijn kroon en vervolgens zijn hoofd verloor. Het regime van het « Commonwealth and Free State » nam het eretecken-initiatief echter over met de medailles voor de marine in 1649 en de Dunbar-medaille in 1650. De voorzijde van de eerste medaille vertoont het rompparlement in zitting terwijl op de keerzijde een anker, het schild van Sint-Joris en dat met de harp van Erin voorkomt evenals het opschrift MERVISTI, een voorstelling die model zou kunnen gestaan hebben voor veel andere verdienstmedailles van verschillende staten. De Dunbarmedaille was waarschijnlijk de eerste Britse medaille die zowel aan manschappen als aan officieren zou verleend geworden zijn. Beide medailles waren het werk van Thomas Simon. Dat het schenken van beloningsmedailles in die periode nog niet algemeen was blijkt duidelijk uit een parlamentsbeslissing van 1649 waarin wordt gedekreteerd dat 1/10 van de beloningsgelden diende aangewend te worden voor het aanmaken van medailles voor officieren en manschappen die zich onderscheiden hadden door « extraordinary services ». Van dan af zien we regelmatig medailles uitgereikt worden door de overheid, vooral voor feiten tijdens de oorlog tegen de Nederlanders. Daaronder de Wyard-medaille in goud en zilver door Thomas Simon, de gouden medailles voor de generaals Blake en Monk, voor vice-admiral Penn en rear-admiral Lawson. Dat toen de intrinsieke waarde van de gift nog van primordiaal belang was wordt wel bewezen door het feit dat de medailles aan een gouden ketting verleend werden, keten die £ 300 waard was voor Blake en £ 100 voor Penn en Lawson. De herstelling van het koninklijk gezag in 1660 remde de opkomst van de eremedailles niet af. Van Karel II (1660-1685) is vooral de grote in goud en zilver voorkomende en door Jan Roettiers gemaakte medaille PRO TALIBVS AVSIS bekend, een opschrift dat er op wijst dat de medaille bedoeld was ter verlening van niet specifiek bepaalde verdiensten of feiten.

De medailles volgen mekaar nu op met de regelmaat van de Britse campagnes. Voor de zeeslag bij La Hogue (19 mei 1692), waarvoor wel een 30-tal medailles bekend zijn, verleende koningin Mary medailles aan admiraal Russell en zijn officieren. Deze medailles, eveneens door Roettiers, dragen de portretten van William en Mary op de voorzijde. Deze voorzijde werd ook gebruikt voor de zilveren medailles verleend ingevolge een beslissing van 1692 door het parlement waarbij bepaald werd dat medailles zouden uitgereikt worden aan « officieren, mariniers en zeelui die blijk gegeven hadden van uitzonderlijke verdiensten ». De keerzijde van deze medailles was blanco en voor inscriptie bestemd wat eens te meer wijst op persoonlijke verleningen. Voor de schermutselingen van Toubocanti, in centraal-Amerika, in 1698 schonk de African and Indian Company of Scotland een gouden medaille aan kolonel Campbell en een zilveren aan zijn medestrijders. Voor deze, niet door de kroon verleende medaille

werd een beroep gedaan op de Nederlandse kunstenaar Maarten Smeltzing († 1714), en zij vertoont op de voorzijde het wapenschild van de maatschappij. We menen dat dit de eerste maal was dat een privéonderneming een eremedaille schonk. De overwinning op de Spaanse en Franse vlootten en het buitmaken van 17 vrachtgaljoenen in de baai van Vigo (N.W. Spanje) was aanleiding tot het slaan van een tiental herinneringsmedailles. Dit mocht ook wel: de buit van die slag, die op 12 oktober 1702 plaatsvond, bedroeg niet minder dan 2.500.000 pond aan ruw zilver, goud en koopwaar. Met het zilver en het goud werden ondermeer shillings met het jaartal 1702, crowns, half-crowns, shillings en sixpences met het jaartal 1703 geslagen alsook stukken van 5, 1 en een halve guinea. De enige medailles echter waarvan het zeker is dat ze voor deze campagne verleend werden waren twee gouden medailles met gegraveerde opdracht voor de gezagvoerder en de bootsman van de Torbay, het schip dat de forten van Vigo in bedwang hield.

In 1703 werden door koningin Anne ook gouden medailles geschonken aan admiraal Dilkes en zijn officieren voor het vernietigen van de Franse vloot buiten Jersey. Deze medaille wordt genoemd naar één van de begunstigden, kapitein Lamprière.

De operaties tegen Gibraltar, van 17 juni tot 29 oktober 1704 tijdens de Spaanse successieoorlog waren eveneens aanleiding tot het slaan van herinneringsmedailles, doch cens te meer is het niet duidelijk of sommige van deze medailles ook verleend werden. Een zeer bijzondere plaats neemt de Culloden-medaille in waarvan lang gemeend werd dat zij zou verleend zijn geworden aan hogere officieren die onder bevel van de hertog van Cumberland (derde zoon van koning George II) deelgenomen hadden aan de bloedige slag bij Culloden op 16 april 1746. Het is de eerste medaille waarvan zekerheid bestaat omtrent het dragen, namelijk aan een rood en groen lint, 36 inch lang, een specificatie die de medaille nog meer als ereteken deed beschouwd worden. De zeer mooie medaille, werk van Richard Yeo, is echter niet meer dan een lidmaatschapsinsigne van een exclusieve vereniging (er mochten maximum 27 leden zijn), de Cumberland-Society, die in totaal slechts 45 leden geteld heeft. De hertog van Cumberland was de opperbevelhebber van de Engelse troepen tegen de Schotten en de slag bij Culloden was wel de aanleiding tot het aanmaken van de gouden medailles en vermoedelijk ook tot de stichting van de Cumberland-Society. De zilveren en bronzen exemplaren die in verschillende verzamelingen berusten werden vermoedelijk verkocht ten bate van de filantropische werken van de Society en ter herinnering aan de slag en de zegevierende legeroverste.

De herinneringsmedailles voor Louisburg, Gorée, Guadeloupe, Minden en Québec (1758-1759), alle het werk van Thomas Pingo, maken blijkbaar deel uit van een reeks waarvan de verlening zeer onwaarschijnlijk is. Even weinig waarschijnlijk lijkt ons de officiële ver-

lening van de zogenaamde medailles voor de krijgsverrichtingen in de Caraïbische archipel in 1773 en voor de verdedigers van German Town in oktober 1777 tijdens de Amerikaanse bevrijdingsoorlog. Van de medaille voor German Town zijn er bekend met gegraveerde inscripties, ondermeer met de namen van personen die bij de actie in German Town helemaal niet betrokken waren. Mogelijk, doch niet bewezen, heeft deze medaille wel als beloningsmedaille voor het 40 tth. Foot-regiment gediend.

Een gans ander aspect hebben de medailles voor de verdediging van Gibraltar tegen de Franse en Spaanse blokkade en belegering van juni 1779 tot februari 1783. Twee ervan werden door bevelvoerende officieren aan strijdende manschappen verleend en worden dan ook naar deze officieren genoemd, namelijk de generaals Picton en Eliott. In welk voorwaarden de Picton-medaille verleend werd is niet bekend maar generaal Eliott schonk zijn medaille aan zijn Hannoveranen terwijl de Britten niets kregen, wat eens te meer een bevestiging inhoudt van hetgeen we reeds eerder zegden. Een zeer eigenaardige medaille is de zogenaamde Red-Hot-Shot-medaille waarvan verschillende op naam gegraveerde exemplaren bekend zijn doch waarvan niet geweten is wie de verlener noch wie de gerechtigden waren. De stukken zijn tamelijk naief uitgevoerd en het lijkt niet uitgesloten dat het hier om een privé-initiatief van de betrokkenen zelf ging.

Wat betreft medailles geschonken door bevelvoerders kunnen we nog vermelden de gouden en zilveren medailles die John Jervis, Earl St. Vincent in 1800 aan de bemanning van zijn schip, de « Ville de Paris » gaf. Doch niet enkel militairen gaven medailles, ook burgers zoals M. Boulton van de Soho-Mint in Birmingham, die een medaille uitreikte, gegraveerd door Conrad Heinrich Küchler, aan de overlevenden van de slag bij Trafalgar. Voor dezelfde gelegenheid schonk ook M. Davison, een handelsagent die de oorlogsbuit van admiraal Nelson verhandelde, een tinnen medaille. Enige jaren voordien had dezelfde M. Davison reeds zilveren, verguld bronzen en bronzen medailles gegeven aan de deelnemers van de slag aan de Nijl te Aboukir.

Bij de aanvang van onze bespreking der evolutie van de Britse eremedailles vermeldten we reeds de Honourable East India Company als baanbreker in Engeland en het Commonwealth. Inderdaad was deze handelsonderneming de eerste die algemeen medailles verleende aan officieren en manschappen van eenheden die haar belangen hadden verdedigd (of veroverd) in de Britse kolonies, alhoewel het natuurlijk niet zo expliciet gezegd werd. Zo de medailles voor dienst in Gujerat 1778-1784, de medaille voor Egypte 1801, de medailles voor de verovering van Rodriguez, het Bourbon-eiland (Réunion) en het Ile de France (Mauritius) 1809-1810 en de Java-medaille 1811. De Britse regering van haar kant kwam er slechts in 1792 toe officieel een medaille te verlenen en wel aan de inlandse troepen die onder Abercromby en Cornwallis dienden bij het verslaan van Tippoo Sahib

tijdens de veldtocht in Mysore 1790-1792. Ook de herinneringsmedailles voor de bezetting van het St. Vincenteiland in de Caraïbische archipel tijdens de revoltes van 1779 en 1795 waren enkel voor inlandse soldaten bestemd.

Het waren de campagnes van Napoleon die de definitieve stoot gaven voor het stichten van medailles door de regering van Hare Majesteit en bestemd voor Britten. De onmiddellijke aanleiding was de zeeslag van 1 juni 1794 waarbij de vloot van admiraal Earl Howe de Franse vloot versloeg nabij het eiland Ouessant. De Britse regering werd er eindelijk toe gebracht officieel een eremedaille te verlenen, weliswaar aanvankelijk slechts aan admiraals en scheepskapiteins, doch later werden de verleningsmodaliteiten uitgebreid tot officieren die zich in de toekomst zouden onderscheiden. Gesticht in 1795 werden de Naval Gold Medals (er waren twee formaten) verleend tot begin 1815. Het ontwerp was van R. Wood en de grote medailles hadden een diameter van 50 mm, de kleine van 30 mm. Op de keerzijde stond, behalve de naam van de begunstigde ook de datum en het feit waarvoor de medaille verleend werd gegraveerd. Deze, voor hun tijd zeer mooie medailles behoren tot de grote zeldzaamheden: er werden er gedurende de 20 jaar van hun bestaan slechts 22 grote en 117 kleine uitgereikt. Alhoewel de zeeslag bij Ouessant de onmiddellijke aanleiding tot de stichting was, werden er voor deze slag slechts 8 grote (zogenaamde admiraalsmedailles aan keten) en 17 kleine verleend. Maar voor de gewone Britse soldaat was er nog steeds niets beschikbaar. Ook de medaille voor de verovering van Ceylon in 1795-1796, en geslagen door de munt in Calcutta, werd in zilver verleend aan 121 inlandse kanonniërs. Gouden exemplaren werden slechts uitgereikt aan de kapiteins Barton en Clarke. Slechts de medaille voor de verovering van de vesting Seringapatam (Indië) werd aan alle graden verleend. Zij bestond dan ook in vijf uitvoeringen: goud, verguld zilver, zilver, brons en tin en was van de hand van Conrad Heinrich Küchler. Zij vertoont op de voorzijde een voor oorlogsmedailles zeer geliefd doch banaal thema: een gevecht tussen de Britse leeuw en de tijger van Tippoo Sahib. Aan de verovering van Seringapatam is nog een pikante bijzonderheid verbonden die wel even buiten het kader van deze uiteenzetting valt doch die mogelijk onze oudstrijders kan interesseren. Er werden namelijk ook beloningsgelden uitgereikt en wel voor een bedrag van meer dan 1.140.000 £, eerlijk verdeeld als volgt: 100.000 £ voor de opperbevelhebber, 10.000 £ voor de generaals, kolonels kregen 2.600 £, majoors 1.700 £, kapiteins 860 £, luitenants 430 £, de officieren 105 £, sergeants 14 £ en tenslotte soldaten 7 £! Het spreekwoord « wie 't dichtst bij 't vuur zit warmt zich 't best » is dus blijkbaar niet van toepassing op het vuur van het gevecht!

In 1806 werden ook de Army Gold Medals gesticht en in 1808 het Peninsular Gold Cross, beiden nog steeds alleen voor officieren.

De medailles, 52 en 30 mm groot, waren het werk van Thomas Wyon jr. De auteur van het kruis, een van de mooiste en kostbaarste onderscheidingen die we kennen, is niet bekend. Op de keerzijde van de medailles was enkel de naam vermeld van het strijdtoneel waarvoor de medaille verleend werd. Meerdere verleningen werden aangeduid bij middel van barretten op het lint, een praktijk die, naar wij menen, hier voor 't eerst toegepast werd. Een maximum van twee barretten kon also gedragen worden want door deelneming aan en onderscheiding voor vier campagnes werd het kruis verleend dat echter alleen verleend is voor de Spaanse veldtocht. De namen van de strijdtoneelen waren op de vier armen van het kruis gegraveerd terwijl subsidiair barretten konden aangebracht worden. Arthur Wellesley, eerste hertog van Wellington droeg het Peninsular Gold Cross met negen barretten. De Army Gold Medals en het Peninsular Cross zijn ook belangrijk omdat de namen van de begunstigten op de randen werden gegraveerd, een praktijk die tot op heden toegepast blijft bij de Britse medailles.

De verlening van de Naval Gold Medals, de Army Gold Medals en het Peninsular Gold Cross werd in 1815, na de Spaanse oorlog, gestopt en dit valt samen met de herstructurering van de Bath-orde in drie klassen. Gerechtigden die op dat ogenblik noch medaille noch kruis gekregen hadden verwierven nu een graad in de Bath-orde.

We merken dat er zich stilaan een model-medaille begint te ontwikkelen die stereotiep zal blijven tot op heden. De voorzijde van de Naval Gold Medals (Victoria, godin van de overwinning) en de Army Gold Medals (Britannia) zijn het eerste voorbeeld hiervan, gevolgd door de gouden medaille verleend in 1806 aan de officieren met de rang van luitenant-kolonel en hoger, voor hun deelneming aan de overwinning tegen generaal Regnier nabij Maida in Calabrië. De voorzijde van deze medaille, ontworpen door Pidgeon, vertoont het portret van de koning (George III) en dit zal zo blijven voor alle Britse veldtocht-herinneringsmedailles, op enkele uitzonderingen na. Het model stabiliseert zich definitief met de eerste officiële herinneringsmedaille, d.w.z. verleend aan ALLE deelnemers van een veldtocht, van de opperbevelhebber tot de jongste trommelaar, namelijk de medaille voor Waterloo in 1816 verleend aan de Britse strijders van de slagen bij Ligny, Quatre Bras en Waterloo alsook aan de naastbestaanden van gevallenen. Voor elke militaire operatie zijn er in Groot-Brittannië veldtochtmedailles, vanaf Waterloo tot op heden. Hier zouden we als laatste willen doen opmerken de Navy General Service Medal en de Military General Service Medal, beide in 1849 verleend aan alle overlevende deelnemers aan operaties die tussen 56 en 36 jaar geleden hadden plaats gevonden en die op het lint aangeduid werden bij middel van barretten.

(vervolgt)

Ivo SUETENS

JOZEF CANTRÉ, 1890-1957

Na de eerste wereldoorlog zijn, in tegenstelling met de periode die eraan voorafging, nog maar weinig publikaties over hedendaagse Belgische medailleurs meer verschenen. Daardoor wordt ook grotendeels verklaard waarom de hedendaagse kunstmedaille sindsdien sterk buiten de belangstellingssfeer van de Belgische verzamelaar is gaan evolueren. Waar wij reeds in enkele voorgaande publikaties basismateriaal voor verzamelaars en liefhebbers bijeenbrachten met de wetenschap dat informatie de hoeksteen betekent van elke verzameling, brengen wij hier ook een reeks over leven en werk van Belgische medailleurs die voornamelijk na de eerste wereldoorlog werkzaam geweest zijn. Verzamelaars zullen aan de hand daarvan vlotter een verzameling kunnen aanleggen, bovendien zullen zij opmerken dat zeer dikwijls alleen zij nog het al of niet bestaan van sommige medailles zullen kunnen bewijzen, wat toch wel een ernstige aansporing moet betekenen.

Jozef Cantré werd geboren te Gent op 26 december 1890. Hij volgde er les aan de Koninklijke Akademie voor Schone Kunsten van 1908 tot 1914 en onderging merkbaar de invloed van zijn leraars Delvin en Metdepenningen. In 1917 stond hij aan de Rijksuniversiteit een tijdlang professor Jolle bij voor de leergang kunstgeschiedenis. Van 1918 tot 1930 verbleef Cantré in Nederland; na zijn terugkeer in ons land onderwees hij van 1940 tot 1947 houtsnede en boekversiering aan het Nationaal Hoger Instituut voor Schone Kunsten te Brussel. Jozef Cantré overleed te Gent op 29 augustus 1957 ⁽¹⁾. Hij was vooral bekend voor zijn houtsneden maar kon ook bogen op mooi medailleerwerk dat voornamelijk uit gegoten penningen bestaat.

Catalogus

1 VERVLAAMSCHING·DER·GENTSCHE·HOOGESCHOOL...15· MAART·1916

Een op veldbreedte stralende zon waarin een zaaier 3/4 naar rechts loopt. Tussen de voeten JOZEF/CANTRE

INTER·UTRUMQUE :

Tussen 2 lauwertakken een gekroond wapenschild, doorsneden in I met een gekroonde leeuw ten halve lijve, naar links klauwend; in II met een Minervahoofd naar links tussen 2 lauwertakken.

1916, Geeraerts, brons, 65 mm, 26 mm (mèt oogje 31 mm).
Penningkabinet KB.

(1) Gegevens verstrekt door mevrouw J. Cantré.

Deze medaille herdenkt de vernederlandsing van de Gentse universiteit op 15 maart 1916 en werd uitgereikt aan daarbij betrokken personen. Er zouden een 6 tal zilveren en een 300 tal bronzen exemplaren ⁽²⁾ van 65 mm geslagen geweest zijn; een klein aantal groen gepatineerde bronzen exemplaren, naar men aanneemt door de kunstenaar geweigerde stukken, zou na de oorlog in de handel geraakt zijn. Hoeveel kleine penningen van 26 mm geslagen werden is niet gekend. Alle bronzen medailles zouden op voorgevormde, gegoten en uiteraard zachter schijven geslagen geweest zijn omdat de persen van het Gents bedrijf Geeraerts niet krachtig genoeg waren om de gebruikelijke gewalste, maar hardere schijven te bedrukken; dit zou ook het bestaan verklaren van aluminiummedailles van beide formaten die gevonden werden en waarvan verondersteld wordt dat het proefstukken zijn ⁽³⁾.

2. KAREL VAN DE WOESTYNE

Hoofd naar rechts. Links CANTRE

1937, gegoten, brons, 70 mm. Penningkabinet KB.

3. ALICE NAHON

Hoofd 3/4 naar rechts. Links CANTRE

1937, gegoten, brons, 69 mm. Penningkabinet KB.

4. PAUL VAN OSTAYEN

Hoofd 3/4 naar rechts. Links CANTRE

1937, gegoten, brons, 70 mm. Penningkabinet KB.

De medailles 2, 3 en 4 stellen Vlaamse letterkundigen voor en zouden in opdracht van het toenmalig Ministerie van Openbaar Onderwijs ⁽⁴⁾ ontworpen geweest zijn in 1937 ⁽⁴⁾. Het gebruikt procédé laat een beperkte aanmaak onderstellen en gezien tot heden geen medailles met keerzijde gekend zijn, kan het gaan om een éénmalige of zeer kortstondige uitgifte van prijspenningen.

(2) Volgens een met de hand geschreven nota, gevoegd bij de verzameling C. Lefébure op het ogenblik van de verwerving ervan door het Penningkabinet.

(3) Charles LEFÉBURE, *La frappe en Belgique occupée*, Bruxelles 1923, nrs. 1702-1706.

(4) Archieven van de uitgeverij Fibru-Fisch, Brussel, voor 1937.

5. NEW YORK WORLD'S FAIR 1939-1940
Gebouw?

1939, gips ⁽⁵⁾, 343 mm. Mevrouw J. Cantré ⁽⁵⁾.

Het is niet geweten of van dit relief ⁽⁶⁾, volledigheidshalve in deze catalogus opgenomen, medailles zouden zijn afgeleid. Misschien gaat het om het als « Expo 1937 » vermeld ontwerp uit de archieven van de uitgeverij Fisch, Brussel, voor het jaar 1937.

6. CRUX S.P. BENEDICTI

De Heilige, een kruis voor het hoofd houdend en een boek dragend. Naast de benen, links een kelk met slang, rechts een vogel. Links CANTRE

SMQLIVB PAX VRSNSMV

Kruis met NDSMD op de horizontale arm, CSSML op de vertikale arm en S, B, P en C tussen de armen.

1944, gegoten, brons, 100 mm. Penningkabinet KB.

Deze medaille, die de heilige Benedictus voorstelt met de gewone formules, blijft alsnog een vraagteken. Zij werd in 1944 door het Penningkabinet verworven en moet dus ten laatste op dat jaar gedateerd worden ⁽⁷⁾. Opgemerkt weze verder dat voor- en keerzijde afzonderlijk gegoten werden en nadien samengevoegd werden.

7. —

Onder de licht naar omhoog gestrekte linkerarm van de reus Anseele lopen een vrouw en 3 mannen 3/4 naar links, Anseele voor in de door hem aangeduide richting. Onderaan JOZC

« EDW.ANSEELE / STICHTING » / AAN/JOZEF CANTRE ⁽⁸⁾ /
27/6/1948/lint

1948, gegoten, zilver, 96 × 67 mm. Mevrouw J. Cantré.

⁽⁵⁾ Dit gips zagen we in 1967 in het atelier van de kunstenaar, Sint-Denijslaan 210, Gent.

⁽⁶⁾ Reliëfs op dergelijke afmetingen kunnen in metaal gegoten worden voor monumenten, muurplaten e.d., maar kunnen eveneens gereduceerd worden tot medailles.

⁽⁷⁾ De medaille wordt ook niet vermeld in de tentoonstellingscatalogus « Gemengde tentoonstelling van werken van Jozef Cantré », Museum voor Schone Kunsten, Gent 1952, waarin alle overige medailles, gipsen uitgezonderd, nochtans vermeld staan.

⁽⁸⁾ De stippellijn duidt aan dat dit deel van de tekst met de hand werd gegraveerd en derhalve voor elke medaille verschillend zal zijn.

Deze mooie, door de kunstbronsgieterij Minne, Gent, in tulpvorm gegoten medaille is de enige die door de Anseelestiting ⁽⁹⁾ gebruikt wordt. De eerste exemplaren werden uitgereikt bij de inhuldiging te Gent op 6 en 7 juni 1948 van het Edward Anseelemonument, eveneens een werk van J. Cantré; sindsdien worden deze medailles bij speciale gelegenheden verleend aan vooraanstaande socialistische personaliteiten. In 1967 waren reeds 52 medailles verleend.

8. —

Een man en een vrouw lopen samen in de richting die de man met naar links gestrekte arm aanwijst. Links, dalend langs de rand JOZEF CANTRE

GENT / SW.MY / VOORUIT NR 1/AAN/JOZEF CANTRE /
4-7-1948

1948, Fonson, brons, 45 mm. Mevrouw J. Cantré.

Deze medaille is eveneens de enige die de Samenwerkende Maatschappij Vooruit ⁽¹⁰⁾ sinds 1948 gebruikt om haar erkentelijkheid te betuigen aan op rust gestelde personeelsleden en verdienstelijke vennoten. In 1967 waren reeds 85 medailles verleend.

⁽⁹⁾ Gegevens verstrekt door de v.z.w. Edward Anseelestiting, Vrijdagmarkt 9, Gent.

⁽¹⁰⁾ Gegevens verstrekt door de s.m. Vooruit Nr 1, Nieuwe Vaart 276, Gent.

Naar links gezeten vrouw met kindje

Zonder datum, gips (5), 343 mm. Mevrouw J. Cantré.

Dit gips wordt hier alleen volledigheidshalve vermeld. Of er medailles van afgeleid geweest zijn kon niet achterhaald worden.

J. LIPPENS

ONUITGEGEVEN BRUGSE SOEVEREIN VAN 1665

Het Penningkabinet van Brussel verwierf onlangs een onuitgegeven gouden soeverein, geslagen te Brugge in 1665, voor rekening van Filips IV (1621-1665).

Beschrijving :

Vz. : lelie / .PHIL.III.D.G.HISP.ET.INDIAR.REX. Staande leeuw met zwaard. Op de afsnede : 1665

Kz. : .ARCHID.AVST.DVX. / .BVRG.CO.FLAN.Z. Gekroond wapenschild.

Brugge, Vlaanderen, 1665, goud, 5,49 g.

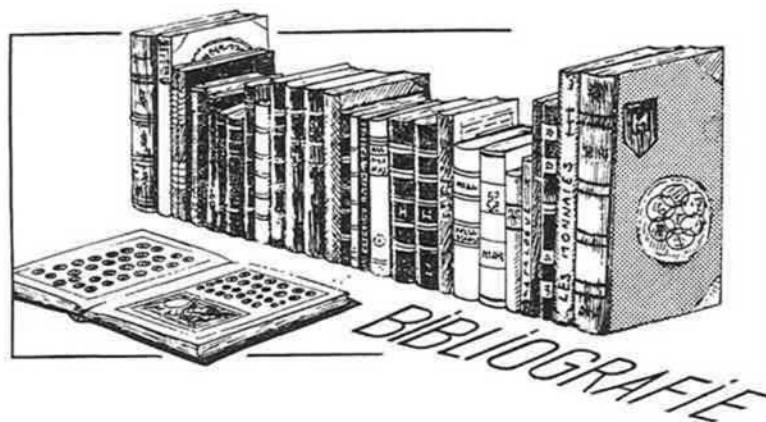
Door de ontdekking van de gouden soeverein van 1665, geslagen te Brugge, komen het theoretisch en het praktisch beeld van de Vlaamse muntslag op het einde van de regeringsperiode van Filips IV (1621-1665) dichter bij elkaar te liggen. Inderdaad, vóór het bekend worden van de soeverein van 1665 bestond er een zekere wanverhouding tussen de bewaarde numismatische dokumenten en de geschreven archiefbronnen zoals ondermeer de muntrekeningen. Volgens de muntrekeningen werden tussen 27 juni 1665 en 5 augustus 1666 gouden soevereinen, zilveren hele en halve dukatons en zilveren hele en halve patagons aangemunt. In de praktijk waren alleen hele en halve patagons van 1665 gekend terwijl de laatst teruggevonden datum voor de dukaton en de soeverein 1664 was. Dit liet veronder-

stellen dat de 237.514 dukatons en de 9.825 gouden soevereinen uit de 17de muntrekening van 27-6-1665 tot 5-8-1666 geslagen waren met muntstempels van 1664, het laatst gekend jaartal voor deze muntsoorten uit Vlaanderen geslagen op naam van Filips IV.

De ontdekking van de soeverein van 1665 spreekt deze veronderstelling tegen en het is derhalve waarschijnlijk dat ook de dukatons van 1665 zullen teruggevonden worden.

De onlangs verworven gouden soeverein zou theoretisch vervaardigd zijn tussen 27 juni 1665 (begindatum van de 17de muntrekening van Brugge) en 17 september 1665 (datum van het overlijden van de Spaanse koning) maar kan in de praktijk nog tot 21 juni 1666 geslagen zijn. Het kwam inderdaad voor — getuige de halve dukaton van 1666 op naam van Filips IV, dan wanneer deze laatste vorst reeds op 17 september 1665 overleden was — dat nog een tijd lang stukken werden uitgegeven op naam van de overleden koning.

André VAN KEYMEULEN

TIJDSCHRIFTENNIEUWS

Revue belge de numismatique et de sigillographie, CXXII, 1976

Artikels :

R. BOGAERT, L'essai des monnaies dans l'Antiquité.

P. MARCHETTI, Le cours du cyzicène au IVe siècle.

M. AMANDRY, Le témoignage de Pomponius et la date de création des Triumviri monetales.

W. E. METCALF, Two Alexandrian Hoards.

D. F. ALLEN, The Houssen Hoard at Colmar.

L. MATAGNE, La succession d'Héraclius.

- R. et M. DHENIN, Offrandes à Saint Druon (xve - xvie siècles).
 M. JENNES, De numismaten J. B. Van der Straelen en F. Verachter over de Antwerpse noedmunt van 1814.
 M. COLAERT, Un trésor de monnaies d'or du xvie siècle trouvé à Malines.

Mengelingen :

- G.-X. CORNET, Médailles verviétoises.
 H. HEYMANS, Vondsten - Antoniani uit St. Truiden (Limburg).
 R. BRULET, Trouvailles - Aureus d'Hadrien et monnaies gauloises à Braives.
 E. BROUETTE, Un de nos membres à l'honneur.
 R. VAN LAERE, Islam-numismatiek ten dienste van het wetenschappelijk onderzoek.
 E. BROUETTE, Une exposition numismatique à Auxerre.

Bulletin du Cercle d'études numismatiques

- 14de jaargang, nr. 1, januari-maart 1977 :
 H.-G. PFLAUM, L'importance des trésors pour la numismatique et l'histoire.
 E. HUYSECOM, Un denier inédit de Trajan (98-99).
 M. THIRION, Trésor d'antoniniens jusqu'à Aurélien trouvé au Proche-Orient.
 M. BAR, Un type grec sur une monnaie anglo-saxonne du viiie siècle ?
 J. SCHOONHEYT, La médaille olympique des jeux de Montréal 1976.

« Echo Numismatica » maandelijks tijdschrift Afdeling Tienen

- 9de jaargang, nr. 4, april 1977 :
 De historische achtergrond van een populair volkslied « Piet Heyn en de zilverblood ». De eenmaking van de biljettenomloop. De geldstandaard in de branding (samenvatting uit het werk *De Belgische Frank*, door Dr. V. Janssens).
 De geboorteplaats van de « Kreuzer-munten ».
 Historisch overzicht van de Duitse munt- en geldgeschiedenis van bij de aanvang tot de 15de eeuw.
 « Gentleman-oplichter » gaf een zeldzaamheid terug.
- 9de jaargang, nr. 5, mei 1977 :
 G. B. DEVOS, Het Heilig Roomse Rijk der Duitse Natie. Zeg maar « ja » tegen de munten.
 De invoering van het geldsysteem in China.

- 9de jaargang, nr. 6, juni 1977 :
 G. B. DEVOS, Albanië en de dubbele adelaar. Nieuws voor de penningverzamelaars.
 P. P. SCHRAEPEN, Of zal ik eens over de Nieuwe Belgische Munten spreken ?

Maandelijks Tijdschrift voor Numismatiek

« Numismatica Leuven »

- 4de jaargang, nr. 4, april 1977 :
 De tweede muntenveiling van het huis Williame (II).
 De nucleaire stralingen ontmaskeren de valsemunten.
 Vraag en antwoord.
- 4de jaargang, nr. 5, mei 1977 :
 Hoe was dat nu met Saarland ?
 Wat doen met lelijk geworden zilveren FDC munten ?
 Achtste muntenveiling van Sobelar.
 Hervorming van de rechtspraak in de Zuidelijke Nederlanden (1610).
- 4de jaargang, nr. 6, juni 1977 :
 Veiling De Mey n° 7 (12 mei 1977) (*sic*).
 Eerste numismatische dag te Dendermonde.
 Overzicht van de uitgaven der assignaten in Frankrijk.

Jaarlijkse algemene vergadering van het E. G. M. P.

De algemene vergadering van het E. G. M. P. zal dit jaar te Nivelles doorgaan op zondag 16 oktober. Aanvang om 10 u. Nadere inlichtingen zullen volgen.

Cercle numismatique de Couvin, des Rièzes et des Sarts.

Op de jaarlijkse algemene vergadering van 24 april jl. kozen de leden van de Cercle numismatique de Couvin, des Rièzes et des

Sarts, aangesloten bij het Europees Genootschap voor Munt- en Penningkunde, hun nieuw bestuur bestaande uit de heren P. Schutser, voorzitter, A. Frennet, ondervoorzitter, J. L. De Belle, secretaris, J. P. Baudart, schatbewaarder, T. Frennet, bibliothecaris, G. André en C. Bieviet, bestuursleden.

Numismatisch week-end van de Cercle van Couvin.

Het programma van het numismatisch week-end, ingericht door de Cercle Numismatique van Couvin, ziet eruit als volgt :

— op zaterdag 17 september 1977 zal te Couvin de heer Robert, professor in geschiedenis en archeologie, een lezing houden over de opgravingen en de vondsten van Romeinse munten in de streek van Couvin ;

— op zondag 18 september 1977 gaat van 9 tot 16 uur in het Cultureel Centrum van Bailleux (gelegen langs de baan Couvin-Chimay) een grote ruilbeurs door (moderne en goed verlichte zaal, ruime parkeermogelijkheden, restauratie).

Voor nadere inlichtingen en reservatie : de heer J. L. Debelle, secretaris van de Cercle Numismatique van Couvin, p/a Le Sacavin, rue de la Marcelle 2 te 6400 Couvin.

Numismatische manifestatie te Nice.

De Groupe Numismatique de Provence richt op 25 september 1977 in het Palais de la Méditerranée te Nice een grote numismatische manifestatie in, met ondermeer een tentoonstelling. Het programma en de catalogus van deze manifestatie kan aangevraagd worden bij de heer Harry Lips, « Le Gallia », boulevard Chancel 24, F - 6600 Antibes.

Goud- en zilverschat in het British Museum te Londen.

Van 1 april tot 1 oktober 1977 gaat in het British Museum te Londen een tentoonstelling door van gouden en zilveren voorwerpen afkomstig uit het Romeins Keizerrijk en vervaardigd tussen de jaren 300 en 700 van onze tijdsrekening. Er zullen meer dan 500 muntstukken en meer dan 330 voorwerpen uit de edelsmeedkunst te bewonderen zijn. Belangrijke stukken werden in bruikleen gegeven door het Hermitage Museum van Leningrad en het Metropolitan Museum van New York.

Voor deze uitzonderlijke tentoonstelling verwacht men niet minder dan 1 miljoen bezoekers.

Tentoonstelling « Un médaillier imaginaire » te Luxemburg.

Van 25 maart tot 17 april gaat in het Musée d'Histoire et d'Art te Luxemburg de originele tentoonstelling door getiteld « Un médaillier

imaginaire ». Zij is opgedragen aan de herinnering van André Malraux en brengt een keus van de mooiste munten en medailles vanaf de Oudheid. De aldus uitgekozen stukken en medailles zijn onder vorm van gipsafgietsels of foto's tentoongesteld en als criterium werd alleen de artistieke waarde van de documenten weerhouden. Volgende instellingen verleenden hun medewerking : Penningkabinet van Athene, Staatliche Museen van Oost-Berlijn, Historisches Museum van Bern, Nationale Bank van België van Brussel, Penningkabinet van Brussel, Penningkabinet van Budapest, Museum of Art and Archeology van Columbia (U.S.A.), Deutsche Bundesbank van Frankfurt, Badisches Landesmuseum van Karlsruhe, British Museum van Londen, Musée d'Histoire et d'Art van Luxemburg, Musée Lorrain van Nancy, The American Numismatic Society van New York, Ashmolean Museum van Oxford, Penningkabinet van Parijs, Narodni Muzeum van Praag, Rheinisches Landesmuseum van Trier, Penningkabinet van Wenen en Seminar für Hilfswissenschaften der Altertumskunde van Frankfurt.

Op twee uitzonderingen na, stelden de verantwoordelijken van voornoemde instellingen zelf de keuze van de tentoongestelde reproducties vast. De heer Raymond Weiller van het Penningkabinet van Luxemburg is de initiatiefnemer en de auteur van de catalogus van deze interessante tentoonstelling.

Ongelooflijk maar waar...

In het tijdschrift *Coin World* van 12 januari 1977 lezen we dat in september vorig jaar aan een loket in een bankinstelling te Michigan (U.S.A.) een bankbiljet van 1.000.000 mark uit de inflatieperiode 1923 voor omwisseling aangeboden werd. Het betreft dus een biljet dat indertijd in massale oplagen verspreid werd en trouwens goed bekend is bij onze verzamelaars. Dat was echter niet het geval voor de lokale bankbediende die zijn klant, na omrekening, zo maar eventjes 39.700 U.S. dollars uitbetaalde... Een paar weken later werd de klant « teruggevonden ». De helft van het fortuintje was inmiddels reeds opgemaakt. Niettemin kon men de klant geen misdrijf ten laste leggen : hij had gewoon een biljet voor omwisseling aangeboden en de som op zak gestoken die men hem ervoor in ruil gegeven had.

Canadese penning voor uitvinders.

De Royal Canadian Mint heeft eind vorig jaar een herinneringspenning geslagen ter gelegenheid van het verstrekken van het miljoenste patent op een technische uitvinding door het Canadees Octrooibureau. De beeldenaars van de penning werden vervaardigd naar een idee van de heer William Wright, attaché bij het Canadees Ministerie van Productie en Bedrijven.

Op de voorzijde : in het midden de tekst « BREVETS 1.000.000 / PATENTS », omgeven door het omschrift « PATENT OFFICE . CONSUMER AND CORPORATE AFFAIRS / BUREAU DES BREVETS . CONSOMMATION ET CORPORATIONS » en twee eikebladeren.

Op de keerzijde : een hand reikt een certificaat voor de uitvinding over met rondom een bliksemschicht, een kolf en twee tandwielen. Deze symbolen stellen respectievelijk de elektriciteit, de chemie en de techniek voor. De tekening is omringd door het omschrift « INNOVATION.PROGRES. / CANADA.NOV.1976. / INNOVATION. PROGRES. ».

De penning, vervaardigd uit tombac (een legering van 12 % zink met 88 % koper), heeft een doormeter van 45 mm, een effen kant en komt niet voor in de handel.

Gouden penning « Koningin Fabiola dorp nr. 1 ».

De v.z.w. Capsa geeft een gouden penning uit ter gelegenheid van de 15de verjaardag van de stichting van het Koningin Fabiola dorp nr. 1 voor mentaal gehandicapten. De penning, vervaardigd bij de Koninklijke Munt van België, is ontworpen door Paul Klein. De voorziene oplage bedraagt 20.000 exemplaren. De medaille is uit goud 900/1000, weegt 6,4516 g en heeft een doormeter van 21 mm. Zij is te koop tegen de prijs van 2.000 BF aan de loketten van de Generale Bankmaatschappij.

Medailles van het Belgisch Olympisch Komitee.

Het Belgisch Olympisch Komitee dat reeds in 1976 een herdenkingsmedaille voor de 21ste Olympiade uitbracht, kondigt zonder nadere bijzonderheden de uitgifte aan van een herinneringsmedaille voor de 22ste Olympiade die in 1980 te Moskou doorgaat. Het doel van de uitgifte is de nodige fondsen te verzamelen om de Belgische deelname aan dit sportgebeuren te financieren. Tevens werd bekend gemaakt dat jaarlijks een speciale medaille te koop zal aangeboden worden. Vanaf heden kan men intekenen voor de medaille 1977 die in drie verschillende versies uitgevoerd is :

zilver 999/1000, 35 g, 40 mm (20.000 exemplaren) : 975 BF ;
goud 900/1000, 52 g, 40 mm (999 exemplaren) : 25.000 BF ;
goud 900/1000, 9 g, 25 mm (10.000 exemplaren) : 4.850 BF.

Verscheidene bankinstellingen verlenen hun medewerking aan de verspreiding van de medailles.

Penning « Nervische stater ».

De heer Paul De Baeck, Van Putlei 72 te 2000 Antwerpen, ontving talrijke aanvragen van personen die graag een zilveren exemplaar zouden verwerven van de reproductie van de Nervische stater. Deze reproductie werd uitgegeven ter gelegenheid van de tentoonstelling « Het Dier op Munt en Medaille », ingericht door de Koninklijke Maatschappij voor Dierkunde van Antwerpen in samenwerking met het Europees Genootschap voor Munt- en Penningkunde en het Penningkabinet van de Koninklijke Bibliotheek Albert I te Brussel. Personen die deze penningen bezitten (zij bestaan uit goud en zilver) en eventueel van plan zouden zijn deze van de hand te doen worden verzocht contact op te nemen met de heer Paul De Baeck.

Ravensteine Talers.

In verband met de uitgifte van de Ravensteinse Talers (zie *Tijdschrift voor Numismatiek* 1977, blz. 68) deelt de Stichting « De Vor-

stenburg » mede dat de gouden 25-Talers, oplage 100 exemplaren, uitverkocht zijn. Naast deze 100 stukken zijn er ook nog 50 in « proof »-kwaliteit geslagen. De oplage van de zilveren 5-Talers is 1970 stuks en 50 in « proof »-kwaliteit. Van de stukken van 1 Taler, uit koper-nikkel, werden 3.000 exemplaren en 50 exemplaren in « proof »-kwaliteit aangemunt. De Talers hebben een middellijn van 30 mm in plaats van de vroeger vermelde 37 mm. Deze wijziging werd op verzoek van 's Rijks Munt te Utrecht aangebracht.

Reeksen « Fleur de coins » 1977 van Frankrijk.

De N.V. Numismatic International Belgium, Frère Orbanlaan 409 te 9000 Gent deelt mee dat vanaf heden de reeksen « Fleur de coins » 1977 van Frankrijk kunnen besteld worden. De reeks bestaat uit stukken van 1/2, 1, 5, 10 en 50 francs alsook 1, 5, 10 en 20 centimes. Officiële verkoopprijs per reeks voor de Benelux : 1.350 BF.

De valse stukken van 100 frank (Tijdschrift voor Numismatiek 1977, blz. 70).

In het *Tijdschrift van het Europees Genootschap voor Munt- en Penningkunde* van mei 1952, verscheen van de hand van de heer P. F. J. Pittoors het afschrift van een openbaar bericht van het Ministerie van Financiën ten dienste van de betalingskantoren, dat de kenmerken opsomt van 5 typen van valse stukken van 100 frank die door de Munt van Brussel geïdentificeerd werden :

- type 1 : stukken vervaardigd uit een legering van zilver en koper, gehalte ca. 900/1000 (wat beter is dan de echte stukken!). Ze werden gegoten in gietvormen genomen van de wettelijke stukken. Als bij alle nagegoten stukken zijn de omtrekken en details wazig. Gewicht en uitzicht komen die van de echte stukken nabij. Gevaarlijke namaak.
- type 2 : veel voorkomende doch gebrekkige namaak : stukken gegoten in tin en antimonium met sporen van lood. Ze werden verzilverd. Ze wegen slechts ca. 13 g (tegenover 18 g voor de wettelijke). Ze zijn als nagegoten stukken wazig, zo ook de rand. De verzilvering is mat.
- type 3 : stukken gemaakt met een geelkoperen schijf als ziel, waarop twee dunne gietplaatjes, eveneens in koper, gesoldeerd zijn. Een gekartelde rand is aangebracht doch fijner van kaliber. De goede verzilvering is erg misleidend.
- type 4 : zeldzaam voorkomend, is nagegoten in koper, zink, tin en nikkel. Plompe namaak, mat van uitzicht en gemakkelijk te herkennen.
- type 5 : uiterst goed nagemaakte stukken in de wettelijke legering! Geslagen met bijzonder goed nagemaakte matrijzen. De

muntrand is meestal groenachtig en veelal is er over de hele lengte een holle groef in. Er is heel wat aandacht nodig om deze falsifikatie vast te stellen.

Zonder enige twijfel handelt het artikel in het dagblad *Le Soir* over de vervalsing type 5.

Strandgenoegens... en numismatiek.

In februari jl., ondanks de weinig aantrekkelijke weersomstandigheden, kende het strand van Dover (Groot-Brittannië) een ongekende toeloop van een eerder ongewoon publiek, bestaande uit amateur-speurders uitgerust met magnetische detektorapparaten. Op een bepaalde plaats van het strand, voorzien voor de aanleg van een speelplein voor de jongeren, werden immers tonnen zand aangevoerd, afkomstig van een uitgebaggerde zandbank, de Goodwin Sands genaamd. In de aangevoerde zandmassa ontdekte men een groot aantal koperen muntstukken, geslagen in 1802 voor rekening van de Oost-Indische Compagnie. Na enig speurwerk in de archieven kwam men er achter dat in 1809 het schip de Britannia precies op de Goodwin Sands vergaan was. Men vermoedt dat de thans gevonden stukken deel uitmaakten van de lading van het schip.

Valse bankbiljetten van 1.000 frank.

De Nationale Bank van België vestigt de aandacht van het publiek op het feit dat enkele exemplaren van een namaak van het biljet van 1.000 F (type Mercator) onlangs ontdekt werden.

Het gaat om een namaak van slechte kwaliteit, die gemakkelijk als zodanig kan herkend worden en waarvan de voornaamste karakteristieken hierna volgen :

1. *Watermerk* : grove wit gedrukte nabootsing van de beeldenaar van koning Boudewijn, alleen zichtbaar door weerglans op de voorzijde van het biljet, weinig merkbaar en, vergeleken met het watermerk van het echte biljet, vooral minder gemodelleerd wanneer men het naar het licht houdt.
2. *Nummering* : tot hiertoe dragen al de inbeslaggenomen biljetten dezelfde nummers :
 - alfabetische 1300 Q 1632
 - doorlopende 324901632
 - kreatiedatum 16.04.73
3. *Druk* : offsetprocédé voor de voorzijde en de keerzijde, en over zijn geheel gekenmerkt door een gemis aan fijnheid en detail t.o.v. het echte biljet. Op de voorzijde geen tastbaar reliëf (kenmerk van de diepdruk bij de echte biljetten) in de teksten en de waarde in de rechter benedenhoek van het biljet. Op de keerzijde is het algemeen uitzicht nog minder goed dan op de voorzijde, wat vooral merkbaar is in het motief rond de

waarde « 1.000 » (linker benedenhoek) bestaande uit een geheel van ruitjes van verschillende kleuren.

Door het totale gemis aan kleurenordening ontbreekt het net van ononderbroken fijne witte lijnen dat op het echte biljet voorkomt.

Mededeling.

De heer Jean Elsen, lid van het E.G.M.P., deelt ons de opening mede van zijn numismatisch kabinet in de Ahornbomenstraat 1-3 te 1040 Brussel (tel. 02/640.24.78). Hij zal tevens regelmatig prijslijsten rondsturen.

Munteneiling Van Alsenoy, Antwerpen 28 mei 1977.

Opnieuw mocht de heer W. Van Alsenoy zich in een ruime publieke opkomst verheugen voor zijn jaarlijkse munteneiling. De belangstelling voor de antieke munten was eerder aan de lage kant hoewel een paar zeldzame Romeinse aurei een verkoopprijs haalden die de schattingsprijs ruimschoots overtrof (een aureus voor Hadrianus was 40.000 BF geschat en werd geveild voor 75.000 BF terwijl eenzelfde muntsoort geslagen voor Lucius Verus 71.000 BF opbracht, wat 31.000 BF meer was dan de schattingsprijs). Bij de moderne buitenlandse munten vermelden we een gouden 2 dukaat van Frankfurt (73.000 BF) en een gouden 6 dukaat van Nürnberg (145.000 BF) waarvan de respectievelijke schattingsprijzen 30.000 en 80.000 BF bedroegen.

De muntstukken uit de Zuidelijke Nederlanden gingen vlot van de hand en meestal tegen de schattingsprijs. Uiteraard werden de stukken van het koninkrijk België fel betwist waarbij opnieuw kon vastgesteld worden dat de staat van bewaring van doorslaggevende aard is. Een paar voorbeelden :

Leopold I, 5 frank 1833, SUP	11.900 BF
Leopold I, 2 1/2 frank 1849, groot hoofd, SUP/FDC	15.000 BF
Leopold I, 2 1/2 frank 1849, klein hoofd, SUP	14.500 BF
Leopold I, 40 frank 1856, 2de slag, FDC	59.000 BF
Leopold III, 50 frank 1935 NL, SUP	7.100 BF
Boudewijn, 20 frank 1955 NL, SUP	3.100 BF

2de munteneiling Williame, Brussel 19 februari 1977.

Zeer grote belangstelling voor deze uiterst professioneel ingerichte veiling waar vooral de munten van het koninkrijk België aan bod kwamen.

Een paar resultaten :

Leopold I, 5 francs 1838, TB/TTB	80.000 BF
Leopold I, 25 francs 1848, TTB/SUP	55.000 BF
Leopold I, 2 1/2 francs 1850 (groot hoofd), TTB	28.000 BF

Albert I, 1 franc FR 1931, SUP	55.000 BF
Boudewijn, 20 francs FR 1955, TTB/SUP	19.000 BF

De hoogste som behaalde het goudstuk van 100 francs geslagen in 1853 ter gelegenheid van het huwelijk van de hertog van Brabant, kwaliteit SUP : 260.000 BF.

Afdeling Leuven : tombola van 1 mei 1977

3 prijzen van de tombola, gehouden op de internationale ruilbeurs van 1 mei 1977 te Leuven, zijn nog niet afgehaald. Het betreft de tombolanummers 669, 805 en 895. De eigenaars van voormelde nummers worden verzocht contact op te nemen met de penningmeester van de Afdeling Leuven, de heer J. Vanhorebeek, Boogschuttersstraat 16 te 3030 Heverlee.

Naar een hervorming van ons muntstelsel.

De deskundigen van de Schatkist hebben een voorstel tot hervorming van ons muntstelsel uitgewerkt dat aan het Ministerie van Economische Zaken en aan de grote gebruikers van munten zal worden voorgelegd.

Het is de bedoeling om op 1 januari 1979 met de hervorming te starten en ze 5 jaar later op 31 december 1984 af te ronden.

Het voorstel houdt de afschaffing in van de bankbiljetten van 20 en 50 frank en van de stukken van 25 centiem, 50 centiem en 10 frank. In plaats komen munten van 25, 50 en 100 frank terwijl alle stukken in een nieuwe, minder dure legering zullen zijn geslagen.

Op het einde van de hervormingsperiode zullen uiteindelijk volgende munten in omloop zijn : stukken van 1 frank uit aluminium, stukken van 5 frank uit koper-nikkel, stukken van 25 frank uit brons, stukken van 50 frank uit nikkel en stukken van 100 frank uit vernikkeld koper. De deskundigen lieten de mogelijkheid open om in de plaats van het stuk van 25 frank een stuk van 20 frank te slaan, maar voegen er wel aan toe dat hun voorkeur uitgaat naar een stuk van 25 frank.

De bankbiljetten worden uit de omloop genomen omdat het drukken ervan thans duurder uitvalt dan het slaan van munten in de goedkopere legeringen. Het stuk van 25 centiem verdwijnt omdat het al sedert vorig jaar niet meer wordt aangemaakt terwijl het stuk van 50 centiem in de loop van de hervormingsperiode zal worden ingetrokken. Het stuk van 10 frank tenslotte zal worden vervangen door het nieuw stuk van 25 of 20 frank.